

УДК 159.98:37.064.3

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-3\(61\)-3352-3361](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-3(61)-3352-3361)

Грицай Наталія Богданівна доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри природничих наук Рівненського державного гуманітарного університету, м. Рівне, <https://orcid.org/0000-0002-6800-1160>

Михальчук Юлія Олександрівна кандидат психологічних наук, доцент, завідувачка кафедри психології ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне, <https://orcid.org/0000-0001-8317-8426>

МЕДІАЦІЯ ЯК МЕТОД КОНСТРУКТИВНОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ У СТУДЕНТСЬКИХ СПІЛЬНОТАХ

Анотація. Законом України «Про освіту» передбачено створення в закладах освіти безконфліктної комунікації між учасниками освітнього процесу. Проте в умовах інтенсивної міжособистісної взаємодії уникнути конфліктів неможливо. У межах дослідження конфліктом називаємо зіткнення протилежно спрямованих інтересів, цінностей, потреб, ролей, прагнень, очікувань або позицій суб'єктів взаємодії.

У статті з'ясовано психологічну природу конфліктів у студентському середовищі та типи конфліктів. Визначено найпоширеніші стратегії виходу з конфлікту: уникнення, конкуренція (суперництво), пристосування, компроміс, співпраця. Констатовано, що останнім часом у різних сферах діяльності для розв'язання конфліктів використовують медіацію.

Мета статті – обґрунтувати сутність і значення медіації як методу конструктивного врегулювання конфліктів між учасниками освітнього процесу в закладах вищої освіти.

Встановлено, що медіація є альтернативним способом врегулювання конфлікту під час переговорів за обов'язкової участі медіатора. Медіація допомагає сторонам конфлікту налагодити комунікацію між собою та досягти певних домовленостей. Розрізняють цивільну (цивільні справи), кримінальну (кримінальні справи), сімейну (між членами сім'ї), трудову (між членами трудового колективу) та педагогічну (між учасниками освітнього процесу) медіації.

У статті розкрито сутність і принципи медіації, її особливості в закладах вищої освіти. Обґрунтовано значення медіації під час врегулювання конфліктів у студентських спільнотах, її переваги порівняно з іншими методами. Проаналізовано етапи процесу медіації. Схарактеризовано роль і функції медіатора та вимоги до нього. Акцентовано на важливості превентивності

ISSN 2786-4952 Online

медіації. Розроблено пропозиції щодо впровадження медіації як конструктивного методу врегулювання конфліктів у студентському колективі.

Ключові слова: конфлікт, медіація, медіатор, студентська спільнота, заклади вищої освіти.

Hrytsai Nataliia Bohdanivna Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Natural Sciences, Rivne State University of the Humanities, Rivne, <https://orcid.org/0000-0002-6800-1160>

Mikhalchuk Yulia Oleksandrivna Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Psychology, Private Higher Education Establishment «Academician Stepan Demianchuk International University of Economics and Humanities», Rivne, <https://orcid.org/0000-0001-8317-8426>

MEDIATION AS A METHOD OF CONSTRUCTIVE CONFLICT RESOLUTION IN STUDENTS COMMUNITIES

Abstract. The Law of Ukraine «About the Education» provides for the creation of conflict-free communication between participants in the educational process of educational institutions. However, in conditions of intensive interpersonal interaction, it is impossible to avoid conflicts. Within the framework of the study, we call a conflict as a clash of oppositely directed interests, values, needs, roles, aspirations, expectations or positions of the subjects of interaction.

The article clarifies the psychological nature of conflicts in the students environment and types of conflicts. The most common conflict resolution strategies have been identified: avoidance, competition (rivalry), adaptation, compromise, cooperation. It is stated that recently, mediation has been used in various areas of activity to resolve conflicts.

The purpose of the article is to substantiate the essence and significance of mediation as a method of constructive conflict resolution between participants in the educational process in higher education institutions.

It has been established that mediation is an alternative way of resolving a conflict during negotiations with the mandatory participation of a mediator. Mediation helps the parties to the conflict to establish communication between themselves and reach certain agreements. There are civil (civil cases), criminal (criminal cases), family (between family members), labor (between members of the labor collective) and pedagogical (between participants in the educational process) mediation.

The article reveals the essence and principles of mediation, its features in higher education institutions. The importance of mediation in resolving conflicts in student communities is substantiated, its advantages compared to other methods have been analyzed. The stages of the mediation process have been analyzed. The role and functions of the mediator and the requirements for him have been characterized. The

emphasis is on the importance of preventive mediation. Proposals are developed for the implementation of mediation as a constructive method of resolving conflicts in the student community.

Key words: conflict, mediation, mediator, student community, higher education institutions.

Постановка проблеми. Освітній простір закладів вищої освіти відзначається високою інтенсивністю міжособистісної взаємодії студентів, певною конкуренцією між ними в навчанні, зростанням психоемоційного навантаження, особливо в умовах воєнного часу. В цих умовах конфлікти між учасниками освітнього процесу є закономірним явищем соціальної взаємодії.

Водночас у статті 1 Закону України «Про освіту» наголошено на необхідність створення в закладах освіти здорового освітнього середовища, зокрема «ненасильницької, безконфліктної комунікації» [17].

З одного боку, наявність конфліктів між студентами або студентами і викладачами може стати перешкодою для забезпечення якості освітнього процесу. З іншого боку, конфлікт не можна вважати негативним явищем, оскільки часто він може бути рушієм розвитку особистості та сприяти позитивним змінам у житті людини.

Як правило, в наукових джерелах конфліктом називають зіткнення протилежно спрямованих інтересів, цінностей, потреб, ролей, прагнень, очікувань або позицій суб'єктів взаємодії.

Конфліктні ситуації, які виникають в освітньому процесі, потребують ефективного розв'язання. Серед методів, які сприяють конструктивному врегулюванню конфліктів вигідно вирізняється медіація.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати аналізу наукової літератури дали підстави стверджувати, що в Україні конфлікти досліджують з 90-х років ХХ століття (Є. Головаха, Г. Ложкін, Н. Пов'якель [7] та ін.).

Проблемі міжособистісних конфліктів присвячено наукові статті Г. Бевзо, І. Булах, Я. Зелінської, Є. Козлова, Н. Кравчук, С. Олексієнко та ін.

Різні аспекти розв'язання конфліктів висвітлені у працях Л. Волченко, О. Гарматюк, В. Горленко, С. Гарькавець, Л. Карамушки, С. Кузнецова, Г. Лавриненко, Є. Лісеного та А. Лісеної, Н. Сосновенко.

Медіацію як один із інструментів врегулювання конфліктів вивчали Р.Гаврилюк, К. Добкіна, Д. Левченко, М. Мамич, Г. Муляр, І. Окунєв, В. Поліщук, Т.Подковенко та ін.

Психологічний аспект медіації розкрито в публікації О. Поджинської, Т. Острянка [15]. Особливості медіації в освітньому середовищі досліджували О. Яремко та С. Дзюбак [21], А. Француз та Ю. Марина [20], Л. Дурняк [3].

Медіація в закладах вищої освіти стала предметом вивчення І. Власенко [1], М. Єніна, Д. Макаренко, О. Северинчика [5], О. Пащенко, Т. Медведовської, О. Треханової, Д. Понафідіної та ін. Зокрема, В. Орел акцентує на важливій ролі

ISSN 2786-4952 Online

студентського омбусмена в медіації конфліктів у середовищі здобувачів вищої освіти [11].

Проте на сьогодні недостатньо досліджена медіація в студентських колективах університетів.

Мета статті: обґрунтувати сутність і значення медіації як методу конструктивного врегулювання конфліктів між учасниками освітнього процесу в закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. В «Енциклопедії сучасної України» зазначено, що конфлікти (від лат. *conflictus* – зіткнення) – це суперечності, які виникають між людьми чи колективами через непорозуміння під час спілкування [14].

Конфлікти у студентській спільноті є природним соціально-психологічним явищем, що виникає в процесі взаємодії особистостей з різними мотивами, інтересами, цілями, стилями спілкування. Крім того, ймовірність виникнення конфліктів під час навчання в закладах вищої освіти підвищується, оскільки в цей період відбувається активне особистісне становлення здобувачів освіти, самоствердження та самореалізація, формування в них життєвих цілей та системи цінностей, що може супроводжуватись конфліктами з іншими членами колективу.

Психологічна природа конфліктів зумовлена низкою чинників:

- індивідуально-психологічними особливостями кожного студента (самооцінка, емоційна стабільність, стиль спілкування);
  - рівнем емоційних переживань;
  - відмінностями в цінностях та світогляді;
  - суперництвом за соціальний статус у групі;
  - рівнем емоційного інтелекту;
  - конкуренцією за оцінки, навчальні ресурси;
  - різним рівнем комунікативної культури;
  - наявністю навичок конструктивного розв'язання конфліктів;
  - стресовими умовами навчання (війна, велике навчальне навантаження)
- [4; 7; 9; 13; 19] та ін.

Важливе значення для виникнення конфлікту має фізіологічна природа людини – тип вищої нервової діяльності, процеси збудження і гальмування, гормональний фон тощо.

Крім того, потрібно враховувати вплив конфліктогенів – слів, жестів, дій або бездіяльності, які провокують конфлікт, викликаючи образу та негативні емоційні реакції. До конфліктогенів належать критика, маніпуляції, зверхність, обман, насмішки, сарказм, егоїзм, заковчування очей, приховування інформації, порушення правил, приниження та ін.

У наукових джерелах виокремлюють різні типи конфліктів:

- конструктивні та деструктивні;
- суб'єктивні (особистісні) та об'єктивні (безособистісні);

- приховані та відкриті;
- індивідуальні та колективні;
- симетричні та несиметричні;
- внутрішньоособисті та міжособистісні, внутрішньогрупові та міжгрупові;
- організовані (системні) та неорганізовані (несистемні);
- реалістичні та нереалістичні;
- високоемоційні та низькоемоційні;
- випадкові та не випадкові;
- закономірні, необхідні, вимушені, невиправдані;
- первинні (прямі) та вторинні (опосередковані) [4; 7; 10; 13; 19] тощо.

У студенських спільнотах можливі такі конфлікти: міжособистісні (між окремими студентами), внутрішньогрупові (в академічних групах), організаційні конфлікти, пов'язані з розподілом ролей і ресурсів, конфлікти «студент – викладач».

Так, Г. Ложкін та Н. Пов'якель називають причини, що спричиняють конфлікти студентів з викладачами, як-от: авторитарний стиль спілкування, інтриганство та маніпулювання, відсутність культури (грубість і хамство), упередженість та необ'єктивність, відмінності в оцінюванні викладачем і самооцінюванні, байдужість до переживань студентів та ін. [7].

Г. Лавриненко зазначає, що основними формами завершення конфлікту є розв'язання, загасання, врегулювання, усунення та переростання в інший конфлікт [6].

Розв'язання конфлікту полягає в тому, що в результаті спільної діяльності сторони долають протистояння і знаходять оптимальне рішення проблеми. Якщо до розв'язання конфлікту долучається ще третя сторона як посередник, то це називають урегулюванням конфлікту.

Кеннетом У. Томасом і Ральфом Х. Кілменном визначено найпоширеніші стратегії поведінки в конфліктній ситуації: уникнення, конкуренція (суперництво), пристосування, компроміс, співпраця.

Уникнення (втеча, ігнорування) найчастіше не веде до розв'язання конфлікту, який згодом поглиблюється. Застосовують тоді, коли проблема не є настільки важливою для людини, і вона не має бажання витратити час і енергію.

Пристосування (поступливість) – жертвування своїми інтересами на користь опонента.

Застосовують у тих випадках, коли людині не принциповий результат, а опоненту він надзвичайно важливий.

Конкуренція (суперництво) – це змагання людей або груп людей для досягнення подібної мети; прагнення показати свою перевагу і перемогти будь-якою ціною за рахунок іншої сторони.

Компроміс (порозуміння) – сторони роблять взаємні поступки і досягають «перемир'я».

Співпраця – це орієнтація на виграш двох сторін (Win – Win). Ця стратегія є підґрунтям для медіації [4; 7; 18].

Медіація є альтернативним способом урегулювання конфлікту, який допомагає сторонам конфлікту налагодити комунікацію між собою та досягти певних домовленостей. Це добровільний, конфіденційний і структурований процес за участю нейтрального посередника (медіатора), який сприяє встановленню конструктивного діалогу між сторонами [1; 2; 3; 5; 15; 21].

М. Мамич виділяє такі види медіації залежно від сфери проведення: цивільна (цивільні справи), кримінальна (кримінальні справи), сімейна (між членами сім'ї), трудова (між членами трудового колективу) і педагогічна (між учасниками освітнього процесу) [8]. Хоча цей перелік не є повним, у контексті проведеного дослідження актуальним є останній вид.

Проведення медіації ґрунтується на таких основних принципах:

- добровільність (участь усіх сторін є добровільною і попередньо узгодженою);
- нейтральність медіатора (незалежність, неупередженість та незаангажованість медіатора, жодних преференцій сторонам, відсутність симпатії–антипатії);
- конфіденційність (медіатор і сторони конфлікту не розголошують почуту інформацію);
- рівноправність сторін;
- орієнтація на інтереси, а не позиції [20; 21].

Медіація відрізняється від традиційного адміністративного розв'язання конфлікту тим, що не передбачає примусового рішення, а орієнтується на досягнення взаємоприйнятної угоди.

Психологічною основою медіації є розвиток емпатії, активне слухання, переформулювання висловлювань та з'ясування позиції людини, зниження емоційного напруження, стимулювання відповідальності за прийняті рішення.

Важливе значення у проведенні медіації має постать медіатора – нейтрального посередника, який організовує комунікацію між учасниками конфлікту та сприяє пошуку взаємоприйнятного рішення. Він виконує ролі організатора конструктивної комунікації між учасниками конфлікту, фасилітатора переговорів та гаранта дотримання принципів медіації (добровільності, конфіденційності, рівноправності сторін).

Процес медіації складається з кількох взаємопов'язаних етапів: підготовчого, вступного (відкриття медіації), висловлювання позицій сторін, виявлення їхніх інтересів і потреб, генерування варіантів розв'язання проблеми та узгодження спільного рішення.

В університетському освітньому середовищі медіація спрямована на підтримання позитивного психологічного клімату в ЗВО, розвиток культури діалогу, емпатії, толерантності, формування навичок конструктивного спілкування у студентів та відповідального прийняття рішень.

Крім того, медіація часто використовується не лише для розв'язання конфліктів, а й для їх попередження. Через тренінги, майстер-класи та освітні заходи здобувачі вищої освіти формують і розвивають навички ненасильницької комунікації. Перевагами медіації є можливості висловити власні переживання в безпечному середовищі (катарсис емоційного напруження), переосмислити ситуацію через позицію іншої сторони, зрозуміти почуття опонента (емпатія), усвідомити власну роль у конфлікті, здобути навички конструктивної взаємодії.

У контексті модернізації системи вищої освіти медіація може стати дієвим механізмом попередження булінгу та психологічного насильства в студентській спільноті, формування культури діалогу та взаємодії, розвитку соціальної відповідальності молоді.

Для успішного впровадження медіації у студентському колективі доцільно проводити підготовку та навчання медіаторів, організовувати просвітницькі заходи: лекції, семінари, тренінги, інтерактивні заняття, майстер-класи, спрямовані на формування у здобувачів освіти навичок ненасильницького спілкування, емпатії та співпраці, впроваджувати елементи медіації у програми виховної роботи зі студентами, а також використовувати інтерактивні методи навчання (рольові ігри, кейси, тренінги), що моделюють конфліктні ситуації та способи їх конструктивного вирішення.

Висновки. Конфлікти у студентських спільнотах є закономірним соціально-психологічним явищем. Медіація виступає ефективним методом конструктивного врегулювання конфліктів між учасниками освітнього процесу в закладах вищої освіти, що передбачає участь третьої сторони як посередника. Запровадження медіації у закладах вищої освіти має важливе значення для формування сприятливого освітнього середовища. Вона спрямована на розвиток відповідальності та взаємоповаги між учасниками освітнього процесу, формування соціально-емоційних компетентностей студентів, що є важливим складником їхнього професійного та особистісного розвитку. Впровадження медіації сприяє гуманізації освітнього процесу та утвердженню принципів партнерської взаємодії між його учасниками.

Перспективи подальших досліджень полягатимуть у перевірці ефективності застосування медіації для врегулювання конфліктів у студентському середовищі закладів вищої освіти.

Література

1. Власенко І. Оволодіння практичними навичками у сфері медіації в умовах закладу вищої освіти. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2018. № 3. С. 97–104.
2. Доляновська І. М. Медіація як один із способів захисту прав і свобод дитини в умовах освітнього середовища. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2024. № 3. С. 21–26.
3. Дурняк Л. Шкільна медіація як засіб вирішення конфліктів серед підлітків. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2013. № 5. С. 191–200.
4. Дуткевич Т.В. Конфліктологія з основами психології управління: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 456 с.

5. Єнін М. Н., Макаренко Д. В., Северинчик О. П. Медіація в освітньому просторі закладів вищої освіти: у пошуках моделі та способів організації. *Вісник НТУУ КПІ. Політологія. Соціологія. Право*. 2019. №3 (43). С. 59-64.
6. Лавриненко Г. А. Конструктивне розв'язання конфліктів: форми, стратегії і способи вирішення. *Політичне життя*. 2023. № 1. С. 15-23.
7. Ложкін Г. В., Пов'якель Н. І. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика. Київ: ВД «Професіонал», 2006. 416 с.
8. Мамич М. В. Медіація як технологія врегулювання конфліктів. *Актуальні проблеми держави і права*. 2007. № 34. С. 338-341.
9. Нагаєв В.М. Конфліктологія: Курс лекцій (модульний варіант). Київ: Центр учбової літератури, 2004. 192 с.
10. Олексієнко С. Б., Андриєті А. В. Конструктивна та деструктивна функція міжособистісних конфліктів. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки*. 2010. № 24-25. С. 120-123.
11. Орел В. А. Медіація як інструмент врегулювання конфліктів студентським омбудсменом. *Медіація & Університети 1.0*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (15 листопада 2024р., Чернівці) /редкол.: Амелічева Л., Гаврилюк Р., Горецька Х., Романадзе Л. та ін. Чернівці, 2024. С. 442-446.
12. Петришин Г. Р. Конфліктологія: навч.-метод. посіб. Тернопіль: ТНПУ, 2014. 64 с.
13. Пірен М. І. Конфліктологія: підручник. Київ: МАУП, 2003. 360 с.
14. Пірен М. І., Фещенко Н. М., Шульга М. О. Конфлікт. *Енциклопедія Сучасної України*: електронна версія [веб-сайт] / гол. редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. URL: <https://esu.com.ua/article-3235> (дата звернення: 03.03.2026).
15. Поджинська О. О., Острянюк Т. С. Медіація як комунікативна технологія врегулювання конфліктів: психологічний аспект. *Вісник Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені Академіка Степана Дем'янука. Серія: Педагогіка та психологія*. 2025. № 3. С. 244-250.
16. Про медіацію: Закон України від 16.11.2021 р. № 1875-IX. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2022, № 7. С. 51. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> (дата звернення: 03.03.2026)
17. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII (редакція від 01.01.2026). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 03.03.2026).
18. Сосновенко Н. В., Горленко В. М. Соціально-психологічний клімат педагогічного колективу: методика розв'язання конфліктів. *Психологічний супровід формування демократичних засад та профілактики і розв'язання конфліктів у закладі освіти* / авт. кол.: В. М. Горленко, І. В. Марухина, В. Г. Панок, В. В. Предко, В. В. Рибалка, Д. Д. Романовська, Н. В. Сосновенко; за заг. ред. В. Г. Панка. Київ: Ніка-Центр, 2021. С. 104–147.
19. Управління конфліктами: навчальний посібник / Г. В. Жаворонкова, О. М. Скібіцький, Т. В. Сівашенко, О. І. Туз. Київ: Кондор, 2018. 170 с.
20. Француз А. Й., Марина Ю. Ю. Принципи медіації в громадянському суспільстві та особливості їх застосування в освітньому середовищі України. *Legal Bulletin*. 2023. 109-119.
21. Яремко О., Дзюбак С. Медіація як спосіб врегулювання конфліктів в освітньому середовищі. *Актуальні проблеми правознавства*. 2025. № 2. С. 150-156.

References

1. Vlasenko, I. (2018). Ovolodinnia praktychnymy navychkamy u sferi mediatsii v umovakh zakladu vyshchoi osvity [Mastering practical skills in the field of mediation in a higher education institution]. *Pedahohichnyi protses: teoriia i praktyka*, 3, 97–104. [in Ukrainian].

2. Dolianovska, I. M. (2024). Mediatsiia yak odyin iz sposobiv zakhystu prav i svobod dytyny v umovakh osvitnoho seredovyscha [Mediation as one of the ways to protect the rights and freedoms of the child in the educational environment]. *Pivdenoukrainskyi pravnychi chasopys*, 3, 21-26. [in Ukrainian].
3. Durniak, L. (2013). Shkilna mediatsiia yak zasib vyrishennia konfliktiv sered pidlitkiv [School mediation as a means of resolving conflicts among adolescents]. *Pedahohika i psykholohiia profesiinoi osvity*, 5, 191-200. [in Ukrainian].
4. Dutkevych, T. V. (2025). Konfliktolohiia z osnovamy psykholohii upravlinnia [Conflictology with the basics of management psychology]: navchalnyi posibnyk. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury. [in Ukrainian].
5. Yenin, M. N., Makarenko, D. V., Severynchuk, O. P. (2019). Mediatsiia v osvitnomu prostori zakladiv vyshchoi osvity: u poshukakh modeli ta sposobiv orhanizatsii [Mediation in the educational space of higher education institutions: in search of a model and methods of organization]. *Visnyk NTUU KPI. Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo*, 3 (43), 59-64. [in Ukrainian].
6. Lavrynenko, H. A. (2023) Konstruktyvne rozviazannia konfliktiv: formy, stratehii i sposoby vyrishennia [Constructive resolution of conflicts: forms, strategies and methods of resolution]. *Politychne zhyttia*, 1, 15-23. [in Ukrainian].
7. Lozhkin, H. V., Poviakel, N. I. (2006). Psykholohiia konfliktu: teoriia i suchasna praktyka [Psychology of conflict: theory and modern practice]. Kyiv: VD «Profesional». [in Ukrainian].
8. Mamych, M. V. (2007). Mediatsiia yak tekhnolohiia vrehuliuvannia konfliktiv [Mediation as a technology for conflict resolution]. *Aktualni problemy derzhavy i prava*, 34, 338-341. [in Ukrainian].
9. Nahaiev, V. M. (2024). Konfliktolohiia [Conflictology]: Kurs lektsii (modulnyi variant). Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury. [in Ukrainian].
10. Oleksienko, S. B., Andrieti, A. V. (2010). Konstruktyvna ta destruktyvna funktsiia mizhosobystisnykh konfliktiv [Constructive and destructive function of interpersonal conflicts]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Viiskovo-spetsialni nauky*, 24-25, 120-123. [in Ukrainian].
11. Orel, V. A. (2024). Mediatsiia yak instrument vrehuliuvannia konfliktiv studentskym ombudsmenom [Mediation as a tool for conflict resolution by a student ombudsman]. *Mediatsiia & Universytety 1.0: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (15 lystopada 2024r., Chernivtsi) /redkol.: Amelicheva L., Havryliuk R., Horetska Kh., Romanadze L. ta in. Chernivtsi*, 442-446. [in Ukrainian].
12. Petryshyn, H. R. (2014). Konfliktolohiia [Conflictology]: navch.-metod. posib. Ternopil: TNPU. [in Ukrainian].
13. Piren, M. I. Konfliktolohiia (2003). [Conflictology]: pidruchnyk. Kyiv: MAUP. [in Ukrainian].
14. Piren, M. I., Feshchenko, N. M., Shulha, M. O. (2006). Konflikt [Conflict]. *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy: elektronna versiia [veb-sait] / hol. redkol.: I.M. Dziuba, A.I. Zhukovskyi, M.H. Zhelezniak ta in.; NAN Ukrainy, NTSh. Kyiv: Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy. URL: <https://esu.com.ua/article-3235>* [in Ukrainian].
15. Podzhynska, O. O., Ostrianko, T. S. (2025). Mediatsiia yak komunikatyvna tekhnolohiia vrehuliuvannia konfliktiv: psykholohichniy aspekt [Mediation as a communicative technology for conflict resolution: a psychological aspect]. *Visnyk Mizhnarodnoho ekonomiko-humanitarnoho universytetu imeni Akademika Stepana Demianchuka. Seriia: Pedahohika ta psykholohiia*, 3, 244-250. [in Ukrainian].
16. Pro mediatsiiu: Zakon Ukrainy [On mediation: Law of Ukraine] vid 16.11.2021 r. № 1875-IX. Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR). 2022, № 7. S.51. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> [in Ukrainian].

ISSN 2786-4952 Online

17. Pro osvitu: Zakon Ukrainy [On Education: Law of Ukraine] vid 05.09.2017 r. No 2145-VIII (redaktsiia vid 01.01.2026). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].

18. Sosnovenko, N. V., Horlenko, V. M. (2021). Sotsialno-psykholohichni klimat pedahohichnoho kolektyvu: metodyka rozviazannia konfliktiv [Socio-psychological climate of the teaching staff: conflict resolution methodology]. *Psykholohichni suprovid formuvannia demokratychnykh zasad ta profilaktyky i rozviazannia konfliktiv u zakladi osvity* / za zah. red. V. H. Panka. Kyiv: Nika-Tsentr, 104–147. [in Ukrainian].

19. Upravlinnia konfliktamy [Conflict management]: navchalnyi posibnyk (2018) / H. V. Zhavoronkova, O. M. Skibitskyi, T. V. Sivashenko, O. I. Tuz. Kyiv: Kondor. [in Ukrainian].

20. Frantsuz, A. Y., Maryna, Yu. Yu. (2023). Pryntsypy mediatsii v hromadianskomu suspilstvi ta osoblyvosti yikh zastosuvannia v osvitnomu seredovyshchi Ukrainy [Principles of mediation in civil society and features of their application in the educational environment of Ukraine]. *Legal Bulletin*, 109-119. [in Ukrainian].

21. Yaremko, O., Dziubak, S. (2025). Mediatsiia yak sposib vrehuliuvannia konfliktiv v osvitnomu seredovyshchi [Mediation as a method of conflict resolution in the educational environment]. *Aktualni problemy pravoznavstva*, 2, 150-156. [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 03.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 17.03.2026